

Vefayat:

Louis Bazin

(29 Aralık 1920 – 2 Mart 2011)

Ünlü Fransız Türkologu ve dergimizin 20. sayısına kadar danışma kurulu üyesi Louis Bazin geçtiğimiz yıl aramızdan ayrıldı. Fransa’da Türkolojinin her alanında dersler veren, çalışmalar yayımlayan L. Bazin’in çok geniş bir ilgi alanı vardı. Runik harfli Eski Türkçe Süci yazıtından Arap harfli Dede Korkut’a varana kadar her konuda orijinal çalışmalar yayımladı.

Caen’de doğan L. Bazin, 1939’da École Normale Supérieure başladı. 1943’te mezuniyetinden sonra Fransa Millî Araştırmalar Merkezi’nde (Centre national de la recherche scientifique) araştırmacı olarak göreve başladı. Bu esnada günümüz Doğu dilleri üzerine eğitimine de devam etti (Institut national des langues et civilisations orientales). 1950’den sonra da görevini École pratique des hautes études (Section IV)’te sürdürdü.

Hayatı ve eserleri üzerine vefatının hemen arkasından çeşitli haber yazıları çıktı. Ayrıntılar, söz konusu yazılardan da okunabilir (https://fr.wikipedia.org/wiki/Louis_Bazin). En ünlü eseri, Türklerdeki takvim geleneği üzerine hazırladığı çalışmasıdır. Kendisi için bir de armağan hazırlandı. Her iki yayın için kısa birer duyuru hazırlamış ve yine bu satırlarda yayımlamıştım:

Türk Dilleri Araştırmaları 3, 1993: 318-319: Les systemes chronologiques dans le monde Turc ancien. Louis Bazin, Bibliotheca Orientalis Hungarica XXXIV, Budapest 1991, 571 s.

Türk Dilleri Araştırmaları 4, 1994: 224: Mélanges offerts à Louis Bazin. par ses disciple, collègues et amis. Varia Turcica XIX. Yay. J.-L. Bacqué-Grammont ve R. Dor (F. Hitzel ve A. Tibet'in yardımlarıyla). *L'Institut Français d'Études Anatoliennes d'Istanbul* yayını. L'Harmattan, Paris 1992, 353 s.

Yazılarından seçmeler J. Hamilton'un sunuşuyla yayımlandı: Les Turcs des Mots, des Hommes, Budapest 1994, 428 s.

Birçok ulusal ve uluslararası kuruluşa üye oldu, başkanlık etti. Bir süre Ankara'da bulundu; bu ikâmetine ait, kendisiyle yapılmış bir söyleşinin metnini aşağıda okuyabilir ve zikredilen hat üzerinden de dinleyebilirsiniz.

Kendisini ilk kez 1980'li yılların sonuna doğru Türk Tarih Kurumu'nda yaptığı bir konuşmada tanımış ve dinlemiştim. İkinci görüşmemiz 1995'te İstanbul'da olmuştu. O sırada kitabını Türkçeye çevirtiyordum. Bana kitabın nasıl bir dili olduğunu sordu, "öztürkçe" dedim. Kendisi "ben Osmanlıca'yı tercih edecektim" diye görüşünü bildirdi.

Son görüşmemiz 1997'de Budapeşte'de oldu. Şimdi sözü L. Bazin'e bırakalım ve kendisi ile yapılan söyleşinin kendine özgü Türkçesiyle internette yer alan çözümüne yer verelim:

Ayşe Jolly: Sayın Louis Bazin, Türk dili ve kültürü ile uzun yıllar ilgilenen bir Türkologsunuz. Bu ilginizin nasıl doğduğunu anlatır mısınız?

Louis Bazin: Efendim, ben Normandiya'daki Calvados ilinde 1920 yılının sonunda bir öğretmen ailesinde doğdum. Oradaki etütlerim o zamanki tam klasik etütler oldu: Fransızca, Latince, Grekçe, Almanca ve klasik edebiyat. Lisede Osmanlılar ve Türklerden tek tük şeyler öğrendim ama Türk dilinden hiçbir şey öğrenmemiştim. Liseden sonra 1937 yılında Paris'te talebe oldum. Burada da öğretim tam klasikti. Hâlbuki 1942'de umumi dilbilgisi ile alâkadar oldum. O zaman en meşhur dilcilerden olan,

hocam, fakülte dekanı Profesör Vendryès bana dedi ki: “madem ki umumi dilbilgisi ile alâkanız var, mutlaka klasik Batı dillerinden bambaşka olan bir dil öğrenmeniz lâzım. Türkçe mesela, çünkü Şark Dilleri Mektebinde çok kuvvetli bir Türkçe profesörü var, Profesör Jean Deny”. “Peki”, dedim. Profesör Jean Deny, Osmanlı dilinin en mühim gramerini neşrettikten sonra Türkiye’deki yeni Türkçesiyle meşguldü. Beni çok iyi kabul etti. Kendisiyle üç sene okudum. Nihayet harbin sonlarında 1945 yılının Nisan ayında, Fransa’nın kurtuluşundan sonra, Fransız hükümeti beni Ankara’ya Türkçemi ilerletmem için gönderdi. Orada ailemle üç buçuk sene büyük memnuniyetle oturduk.

Ayşe Jolly: Efendim, biraz Türkiye’deki yıllarınızdan söz eder misiniz?

Louis Bazin: O zaman, Ankara kocaman bir şehir değildi; ama orada, Türkiye’nin en büyük dilci, edebiyatçı ve tarihçilerinden birçoğu bulunuyordu. Mesela Dil Kurumu, Tarih Kurumu, Millî Eğitim Bakanlığının tercüme bürosu gibi yerlerde o zamanki çok faaliyetli uzmanlar vardı. Onlarla tanışıp, onlardan çok istifade ettim. Hepsini zikredemem ama, Öztürkçecilerden Nurullah Ataç, şairlerden Orhan Veli, tarihçilerden Mehmet Fuat Köprülü ile sıkı sıkı görüştüm, bence [→ bana] dostane davrandılar. Onlardan çok öğrendim. Bugüne kadar onlara çok minnettarım.

Ayşe Jolly: Türkiye’den ayrıldıktan sonra Türk diliyle ilginiz ne şekilde oldu?

Louis Bazin: Türkiye’den 1948 yılının güzünde ayrılıp bir sene daha Paris’te okudum. Nihayet 1949’da hocam Profesör Jean Deny’nin emekliliğinde Doğu Dilleri Enstitüsünde profesörlüğe tayin edildim, orada 40 sene Türkçeyi okuttum. 1950’de Sorbon’daki Yüksek Etütler Mektebinde bir seminer kurdum. Orada Türk dilinin tarihi ve Orta Asya Türk dilleri hakkında ders verdim. Şimdiye kadar bu seminerler devam etmektedir. Aynı zamanda 1978’de Paris’in üçüncü üniversitesinde profesör oldum.

Ayşe Jolly: Türk diline bunca uzun bir süre verdiğiniz emeği üniversitelerde Türkçe dersleri vermenin yanı sıra kitaplarla da perçinleyip unutulmazlaştırdınız. Bize bu çalışmalarınızdan da söz edebilir misiniz?

Louis Bazin: Öğretim için yeni Türkçenin bir gramerini yazdım, bundan başka Türk dillerinden Fransızcaya birkaç tercüme yaptım; mesela Azericeden Mirza Fath-Ali Ahundzade'nin Komedyalarını, Kırgızcadan Manas Destanının bir parçasını Profesör Pertev Boratav ile birlikte tercüme ettik. Bu iki kitap, Gallimard tarafından neşredildi. 70 kadar Türk dilbilgisi hakkında makale yayımladım. Bundan başka en eski zamandan bugüne kadar, asıl Türk sayılan takvimleri mesela on iki hayvan takvimi hakkında büyük bir kitap yazdım. Bu kitap Macaristan Akadem(i)yasının yayınlarından biridir. 1992'de yayınlanmıştır. [1991 olmalı, M. Ölmez]

Ayşe Jolly: Şimdiye değin yayımlanan kitap ve makalelerinizin bütünü hakkında nereden bilgi alınabilir?

Louis Bazin: Bunların listesi iki sene önce İstanbul'daki Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü tarafından hazırlanan bir armağan kitabında yer almıştır. Oradan bilgi alınabilir.

Ayşe Jolly: Son bir ricam olacak Sayın Louis Bazin. Türkçe ya da Türklerle ilgili unutamadığınız elbette çok anınız vardır. Bir tanesini lütfeder misiniz?

Louis Bazin: Ah, mesela hatıralarımdan biri. Bu, Türkçenin özleştirmesi hakkındadır. Bildiğiniz gibi Öztürkçecilerin ateşli önderlerinden biri dostum Nurullah Ataç'tı. Ankara'dan en yakın dostlarımdan biriydi. Her hafta Ulus gazetesinde Öztürkçe hakkında bir makale yazardı. Bir gün ona Ankara'nın Bakanlıklar caddesinde rast geldim. Yüzü asıktı, selamlaştık. "Nasılsınız, Nurullah Bey ?", dedim. Çok fena, diye cevap verdi. Neden acaba, diye sordum. "Dünkü makalemde Arapça bir kelime yazdım", dedi. "Ben saydım, dört tane yazdınız !" dedim. "Evet !", dedi, "Biliyorum, ama

bunlardan üçü helâl sayılabilir; ama dördüncüsü rezalettir !” dedi. “ Neden ?” dedim. “Çünkü o, en faydasız, en kötüsüdür !” dedi. Hangisi, diye merak ettim. “Ve kelimesi. Ona karşı çok mücadele ettim, şimdi çok utanıyorum.” dedi. Geçmiş olsun, diye başka bir konudan söz açtım. Böyleydi aziz Nurullah Ataç, yarı ciddi yarı şakacı.

Ayşe Jolly: Çok teşekkür ederiz sayın Louis Bazin.

Louis Bazin: Estağfullah !

<http://www.turkishlanguage.org/interview/>

<http://yilmaza.chez.com/intervtr.htm>

https://fr.wikipedia.org/wiki/Louis_Bazin

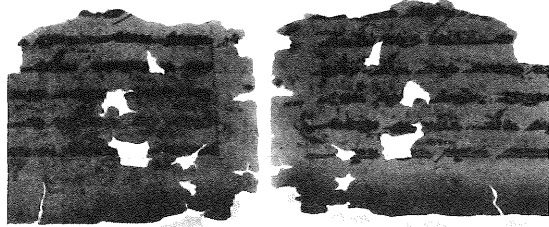
Fransız Türkolog Bazin öldü

FRANSA'nın en tanınmış Türkolog ve dil bilimcisi Prof. Louis Bazin hayatını kaybetti. Fransa'nın Caen kentinde, 20 Aralık 1920'de doğan, 1942 yılında Türkçe araştırmalarına başlayan Bazin'in bu alanda sayısız yayını bulunuyordu. Sorbonne Üniversitesi'nde ve Fransa'nın Doğu Dilleri ve Edebiyatı Enstitüsü'nün (INALCO) Türkçe bölümünde uzun yıllar ders veren Bazin, 1945 ve 1948 yılları arasında 3 yıl Türkiye'de yaşadı. ■ A.A

L. Bazin'in ölümünün arkasından *Hürriyet* gazetesinde çıkan haber yazısı

LOUIS BAZIN LES SYSTEMES CHRONOLOGIQUES DANS LE MONDE TURC ANCIEN

AKADÉMIAI KIADÓ

EDITIONS DU CNRS

Türklerde, özellikle de eski Türklerde takvim sistemi üzerine hazırladığı çalışmasının kapağı

Mehmet Ölmez, İstanbul
olmez.mehmet@gmail.com